

Noter

Den dansk-norske skilsmisse – Ruth Hemstad

*Alle citater er nænsomt tillempet nutidig dansk retskrivning
De originale citater, der er længere end blot nogle ord, gengives her i noterne*

S. 2m: Olufsholm, Philip Ludvig: *Fortsættelse af Anmærkningerne ved Skriftet Sur le système continental et sur ses rapports avec la Suede*, 1813, s. 87. Originalt citat: ”overtale, rane, slaae og kue ved listige Traktater, Skandskrifter, Proklamationer, Oprørsbreve, og usande Fremstillinger og Udtydninger af alt foregangne, hvorved de haabe at naae deres Øiemeed uden Sværdslag.”

S. 2m: Indledningen bygger bl.a. på Hemstad, Ruth: *Propagandakrig. Kampen om Norge i Norden og Europa 1812-1814*, 2014. Jf. også Glenthøj, Rasmus og Ottosen, Morten Nordhagen: *1814. Krig, nederlag, frihed*, 2014.

S. 5n: ”Terje Vigen” af Ibsen, Henrik, første gang publiceret i *Nytaarsgave for Illustreret Nyhedsblads Abonnenter* i 1862, senere genudgivet i digtsamlingen *Dikte* i 1871, s. 84-101.

S. 7m: Se oversigt over udgivelser i Hemstad, Ruth: *Propagandakrig*, 2014. Se også Hemstad, Ruth: *“Like a Herd of Cattle”. Parliamentary and Public Debates Regarding the Cession of Norway, 1813–1814*, 2014.

S. 7n: Frederik 6. [Declaration], 1813.

S. 7n: *Fremstilling af Forholdet mellem de danske Stater og Kongeriget Sverrig, fra Fredsslutningen 1809 indtil nu*, 1813, s. 7.

S. 8m: Worm-Müller, Jacob: *Norge gennem nødsaarene*, 1918, s. 271 ff.

S. 8n: Lindbæk, Sofie Aubert, udg.: *“Moer Korens” dagbøger*, bind 2, 1915, s. 40. Dagboksnotat 12. juni 1813.

S. 9ø: [Christian Frederik]: *Kundgjørelse*, 1813.

S. 12m: En vigtig undtagelse er firebindsværket *Danmark-Norge, 1380-1814*, skrevet af Esben Albrectsen, Ståle Dyrvik, Ole Feldbæk og Øystein Rian, utgitt 1997-1998.

S. 12n: Se Edvard Holms syvbindsværk *Danmark-Norges Historie fra den store nordiske Krigs Slutning til Rigernes Adskillelse (1720-1817)*, København 1891-1912.

S. 15ø: Sunde, Jørn Øyrehagen: ”Landslova av 1274 mellom historisk brot og kontinuitet”, *Historisk tidsskrift*, 4, 2022, s. 271-285.

S. 15n: Insen, Steinar (red.): *Rex insularum. The King of Norway and his «Skattlands» as a Political System c. 1260-c. 1450*, 2014.

S. 15n: Orning, Hans Jacob: "Da Norge var Europas største rike", norgeshistorie.no. Hentet 15. mars 2023 fra https://www.norgeshistorie.no/hoymiddelalder/0938_da-norge-var-europas-storste-rike.html

S. 17m: Orning, Hans Jacob: "Svartedauden", norgeshistorie.no. Hentet 15. mars 2023 fra <https://www.norgeshistorie.no/senmiddelalder/1001-Svartedauden.html>

S. 18ø: Salvesen, Helge, Norseng, Per G., Opsahl, Erik og Scott, Ida: "Kalmarunionen", i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 15. mars 2023 fra <https://snl.no/Kalmarunionen>

S. 18n: Albrechtsen, Esben: *Fællesskabet bliver til 1380-1536*, 1997. Albrechtsen, Esben: "Kalmarunionen", i Nissen, Henrik S. (red.), *Nordens historie 1397-1997*, 1997, s. 11-37.

S. 19n: Albrechtsen, Esben: "Kalmarunionen", s. 30; Sørensen, Lars Hovbakke: *Slagsbrødre eller broderfolk. Nordens historie gennem 1300 år*, 2004.

S. 21ø: Rian, Øystein: *Den aristokratiske fyrstestaten 1536-1648*, 1997, s. 16.

S. 22ø: Beyer, Absalon Pederson: *Om Norgis Rige*. Udgivet af Harald Beyer, 1928, s.73.

S. 23ø: Haarberg, Jon: *Historien om Norges viktigste bok: Katekismen*, 2022.

S. 23n: Rian, Øystein: *Den aristokratiske fyrstestaten 1536-1648*, 1997.

S. 24ø: Jenssøn, Christen: *Den Norske Dictionarium Eller Glosebog [...]*, 1646. Se også Roggen, Vibeke, "'Alle gode norbagger, som ere mine kiere landmænd': røster om 'Norge' og 'det norske' i 'danskertiden'", *Renæssanceforum* 12, 2017.

S. 24m: Rian, Øystein: *Den aristokratiske fyrstestaten 1536-1648*, 1997.

S. 24n: Rian, Øystein: "Krigenes Norden 1523-1814", i Nissen, Henrik S. (red.), *Nordens historie 1397-1997*, 1997, s. 45, Hovbakke Sørensen, *Slagsbrødre eller broderfolk*, s. 61-72.

S. 25m: Rian, Øystein: "Krigenes Norden 1523-1814", s. 50.

S. 26ø: Dyrvik, Ståle: *Truede tvillingriker 1648-1720*, 1998.

S. 27ø: Rian, Øystein: "Krigenes Norden 1523-1814", s. 60.

S. 27m: Seerup, Jakob: "I samme båd. Danske og norske søfolk og sø officerer i unionstidens Kongelige Søetat", i Glenthøj, Rasmus (red.), *Mellem brødre: Dansk-norsk samliv i 600 år*, 2016, s. 54-65.

S. 27n: Glenthøj, Rasmus: "Fortællinger om Danmark og Norge", i *Mellem Brødre*, 2016, s. 25.

S. 27n: Feldbæk, Ole: *Nærhed og adskillelse 1720-1814*, 1998.

- S. 28m: Glenthøj, Rasmus: *Skilsmissen: Dansk og norsk identitet før og efter 1814*, 2012. Glenthøj, Rasmus (red.), *Mellem brødre*, 2016.
- S. 29ø: Glenthøj, Rasmus, *Skilsmissen*, 2012, s. 349.
- S. 30ø: Brun, Johan Nordahl: *Mindre Digte*. Anden og forøgede udgave, udg. af C. Brun, 1818.
- S. 30ø: Feldbæk, Ole: *Nærhed og adskillelse 1720-1814*, 1998.
- S. 31n: Feldbæk, Ole: *Nærhed og adskillelse 1720-1814*, 1998.
- S. 34ø: Pavels, Claus: *Prædiken, holden i Aggershuus Slotskirke Nytaarsdag 1814*, 1814.
- S. 34m: Fremstillingen i denne del bygger bl.a. på Hemstad, Ruth: *Propagandakrig, 2014*.
- S. 34n: Se også Glenthøj, Rasmus og Ottosen, Morten Nordhagen: *1814. Krig, nederlag, frihed*, 2014.
- S. 35ø: Hemstad, Ruth (red): "*Like a Herd of Cattle*", 2014.
- S. 36m: *Freds-Tractat imellem Danmark og Sverrig. Sluttet i Kiel den 14de Januar 1814*, 1814.
- S. 37m: *Freds-Tractat imellem Danmark og Sverrig. Sluttet i Kiel den 14de Januar 1814*, 1814.
- S. 37n: Georg Nørregaard: *Freden i Kiel 1814*, 1954, s.170.
- S. 38ø: Hemstad, Ruth, (red): "*Like a Herd of Cattle*", 2014.
- S. 38m: *Tiden*, 25. januar 1814.
- S. 39ø: *Christian Frederiks dagbok*, 1914, s.160.
- S. 40ø: For oversigt og tilgang til digitaliserede skrifter, se bibliografien www.nb.no/bibliografi/1814.
- S. 40m: Christian Frederik: *Aabent Brev fra Norges Regent, Prinds Christian Frederik, angaaende Rigets nærværende Stilling og tilkommende Regjeringsforfatning*, 1814.
- S. 41n: Christian Frederik: [Circulaire til Biskopperne om at afholde en Bededag med Eeds-Aflæggelse og Valg], 1814. Originalt citat: "Præsteskabets gavnlige Indflydelse paa Almuen, til at opflamme dens varme Følelse for Fædrelandets den gode Sag."
- S. 41n: Pavels, Claus: *Taler og Sange i Aggershuus Slotskirke paa den anordnede høitidelige Bededag, den 25. Februar 1814*, 1814.
- S. 42ø: Riis, Claus Pavels udg.: *Claus Pavels' Biografi og Dagbøger*, 1864, s. 166. Dagbogsnotat 30. marts 1814. Originalt citat: "Talene indeholde for megen Politik og for liden Religion."

- S. 43ø: Glenthøj, Rasmus: *Skilsmissen*, 2012.
- S. 43m: Pedersen, Sune Christian: *Brudte segl. Spionage og censur i enevældens Danmark*, 2008, s. 332.
- S. 43n: Pedersen, Sune Christian: *Brudte segl*, 2008, s. 333.
- S. 44ø: Pedersen, Sune Christian: *Brudte segl*, 2008, s. 334.
- S. 44m: Frydenlund, Bård: *Spillet om Norge: Det politiske året 1814*, 2014, s. 188–91.
- S. 45n: Hemstad, Ruth: *Propagandakrig*, 2014. Hemstad, Ruth: “Like a Herd of Cattle”, 2014. Mestad, Ola: “The Most Awkward and Embarrassing Question”: British Treaty Obligations, the Role of the Law of Nations and the Establishment of the Swedish-Norwegian Union in 1814”, *Scandinavica*, 1, 2015, s. 48-64.
- S. 47ø: Frederik 6: *Kongeligt aabent Brev*. [1814].
- S. 47n: For en oversigt over udgivne dagbøger og brevsamlinger, se Fure, Eli: *Eidsvoll 1814: Hvordan grunnloven ble til*, 1989, genudgivet 2013 og Hemstad, Ruth: *Propagandakrig*, 2014.
- S. 48ø: Daae, Ludvig: ”Gustav Peter Bloms Dagbog under Rigsforsamlingen paa Eidsvold”. *Historisk Tidsskrift*, (Kristiania) 1, 1888, s. 26.
- S. 48m: *Kongeriget Norges Grundlov*, 1814.
- S. 48n: *Tiden*, 23. maj 1814. Originale citater: ”merkverdig dag i Christianias årbøger [...] for bestandig” og ”Hvor var Du, gamle Norges Folk!//Mens fire Sekler svunde?”
- S. 49n: Johan, Carl: *Kronprindsen til det norske Folk*. [1814].
- S. 52ø: Dagsbogsnotat 18. august 1814. Hemstad, Ruth: ”Pamfletter, proklamasjoner og propaganda. Pennekrigen om Norge rundt 1814 fra et dagboksperspektiv”, indledning i *Christiane Koren: Dagbok 1814*, red. Yngvil Bejer, NB kilder, 3: 4., 2016. (<https://www.bokselskap.no/boker/koren1814/innledning>). Originalt citat: ”Hvor jeg var rig engang! Jeg havde to Fædrelande. Nu har jeg intet paa Jorden”.
- S. 52ø: Hemstad, Ruth og Steine, Bjørn Arne: *Overgangstid: Forargelse og forsoning høsten 1814*, 2016.
- S. 52n: Riis, Claus Pavels udg.: *Claus Pavels' Biografi og Dagbøger*, 1864, s. 253–254. Originalt citat: ”Paa Prædikestolen taler jeg herefter ikke andet end Guds Ord; jeg ser ingen Rimelighed i oftere at kunne bringe Politik i Forbindelse med Religionen”.
- S. 52n: Riis, Claus Pavels udg.: *Claus Pavels' Biografi og Dagbøger*, 1864, s. 253–254. Originalt citat: “[...] og ikke igjen nødsages til om faa Maaneder i mit Hjerte at tilbagekalde, hvad jeg forkyndte med entusiastisk Jubel”.

S. 53m: Brun, J[ohan] N[ordal]: *Den 18de September 1814, festligholdt i Bergens Korskirke*. [1814], s. 3. Originalt citat: ”Vaaben nævnte jeg, og al Ære for dem, naar de bruges til Forsvar mod Angreb, til Selvbeskjærmelse. Farvedes de endog da med Menneskeblod, de vare dog lige blanke”.

S. 53m: Mestad, Ola: ”Korfor redda Christian Frederik grunnlova i 1814?”, *Historisk tidsskrift*, (Oslo) 3, 2016, s. 359-383.

S. 54m: Wedel-Jarlsberg, Herman: *Tal hållet på Norges Stor-ting i Christiania thorsdagen den 20 October 1814*, 1814. Talen er også gengivet i *Kongeriget Norges overordentlige Storthings Forhandlinger i Aaret 1814* [1815], s. 188–197.

S. 57m: Holmøyvik, Eirik: *Maktfordeling og 1814*, 2012.

S. 58ø: Glenthøj, Rasmus: ”Fortællinger om Danmark og Norge”, i Glenthøj, Rasmus (red.), *Mellem brødre*, 2016, s. 12-29.

S. 58ø: Glenthøj, Rasmus: *Skilsmissen*, 2012.

S. 59m: Hemstad, Ruth, *Propagandakrig*, 2014. Anker, Carl Johan: *Uddrag af diplomatiske indberetninger om Unionens forberedelse og tilblivelse 1814*, 1895, s. 29.

S. 59n: Svendsen, Åsmund: *Arkivet: En beretning om det norske riksarkivet 1817-2017*, 2017.

S. 60m: Storsveen, Odd Arvid: ”Gi meg mine fire hundre år tilbake! Danmark og Norge: Historien som aldri tar slutt”, i Glenthøj, Rasmus (red.), *Mellem brødre*, 2016, s. 218-231.

S. 60n: Wergeland, Nicolai: *En sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser imod Kongeriget Norge fra Aar 955 indtil 1814, eller fra Hakon Adelsteens Krig med Harald Blaatand, indtil Fredsslutningen i Kiel: En historisk Skisse*, 1816.

S. 60n: Wergeland, Nicolai: *En sandfærdig Beretning*, 1816, ”Forerinding”.

S. 62ø: [P.A.Munch], ”Bemærkninger ved det i Danmark stiftede kongl. nordiske Oldskriftselskabs Virksomhed med Hensyn til gammelnordisk Literatur og Historiographie”, *Literartidende*, 1-4, 1845, senere gengivet i *Samlede Afhandlinger I*, Christiania 1873 (s. 122-123). Originalt citat: ”Ingen Eiendomsret bør derfor mellem Nationerne indbyrdes mere respecteres, end den, enhver Nation har til sine historiske Minder. At berøve en Nation disse, er næsten ligesaa uretfærdigt som at berøve den et Stykke af dens Territorium. Og dobbelt uretfærdig er en saadan Berøvelse, naar den rammer en Nation, som den norske, der har saa faa Minder, at den ikke vel kan taale at miste et eneste nok saa ubetydeligt, ensige de bedste, den eier; og allermindst burde en saadan Berøvelse udgaae fra Danmark, der dog i dette Stykke idetmindste er i Norges Gjæld [...]”

S. 62m: *Tiden*, 23. maj 1814.

S. 62n: Sanne, O.M.: *Norges Dagskjær. Nogle Vink om hvad den gjenvundne Selvstændighed og Frihed opfordrer Normanden til at virke*, 1815, s. 8.

S. 63ø: Wergeland, Henrik: *Tale ved en Borgerfest i Eidsvoll "Til Forfædrenes Minde"*, 1834, s. 6. Originale citater: "afbrudte Halvringe, der passe paa det nøieste isammen", og "uægte Lodning, som vi bryde væk forat hele de ægte Led" og "nye, det unge, det gjenfødte Norges Sønner og Døttre!" og "springe over Mellemalderen".

S. 63ø: Wergeland, Henrik: *Tale ved en Borgerfest i Eidsvoll "Til Forfædrenes Minde"*, 1834, s. 8.

S. 63ø: Barlien, Hans: *Bemærkninger til Norges Grundlov, given paa Eidsvold den 17de May 1814, og antaget som Unionsact i Christiania den 4de November samme Aar*, 1836, s. 12. Originalt citat: "Efterat have, i mere end fire hundrede Aar, staaet under et andet Folks Herredømme, seer Norge sig atter i Besiddelse af sin egen Constitution og alle et frit Folks Privilegier."

S. 63m: Dietrichson, Lorentz: *Omrids af den norske Poesis Historie. Litterærhistoriske Forelæsninger*, bind 1, 1866, s. 1.

S. 63n: Dietrichson, Lorentz: *Omrids af den norske Poesis Historie*, 1866, s. 2-3.

S. 64m: Sars, Ernst: *Norge under Foreningen med Danmark*, bind 1, 1858, s. 1. Originalt citat: "Fra 1537 til 1814, pleier man sige, har Norge ingen Historie. Det er en lang Afbrydelse, i hvilken Folkets Kræfter syntes at slumre, medens dets Velstand blev forødet. Udentvivel er der dog selv her meget, som fortjener vor Undersøgelse. En Forening, som vedvarede i tre Aarhundreder, har neppe været uden Frugt eller Betydning for noget af de tvende Lande."

S. 64n: Ibsen, Henrik: *Peer Gynt: Et dramatisk digt*, 1867.

S. 65m: Storsveen, Odd Arvid: "1814 – en ny historiografi", *1814-bibliografi: Litteratur fra og om 1812-1814*. <https://www.nb.no/bibliografi/1814/historiografi>

S. 66ø: Steinfeld, Torill: "Fra dansk til norsk nasjonallitteratur: Dansk litteratur i det 19. århundres norske skole", i Aarnes, Sigurd (red.), *"Laserne": Studier i den dansk-norske felleslitteratur etter 1814*, 1994, s. 19-71.

S. 66m: *Kongeriget Norges Grundlov*, 1814. Lund, Jørn: "Sproget og sprogene", i Glenthøj, Rasmus (red.), *Mellem brødre*, 2016, s. 232-241.

S. 66m: Sørensen, Øystein: "What's in a name? The name of the written language in Norway, in *The Cultural Construction of Norden*, 1997, s. 121-137.

S. 67ø: Knudsen, Knud: *Er Norsk det samme som Dansk? Indbydelsesskrift til den offentlige Examen ved Kristiania Kathedralskole 1862*, 1862. "Ved Norsk menes her ikke det Sprog, der bæres og bruges som Talesprog af den norske Almue, og som fra Oldtiden af og til indunder Kalmarforeningen var vort Landssprog i Skrift og Tale; thi Enhver ved, at dette Sprog ikke er det Samme som Dansk. Ved Norsk forstaaes derimod her det Sprog, der som Skriftsprog og høiere Talesprog, i Modsætning til Landskas- eller Bygdemaalene, bruges nu i vore Bøger, i Kirken, i Skolen, ved Retspleien og overhoved i vort høiere Folkeliv."

S. 67n: Wergeland, Henrik og Wessel-Berg, Nils Joachim: *Læsebog for den norske Ungdom*, bind 1, 1844, s. iv.

S. 68ø: Thue, Henning Junghans, *Læsebog i Modersmaalet for Norske og Danske*, 1846, s. v. Originalt citat: "Literaturens Fællesskab" og "et større Materiale til aandelig Dannelse og en sikkrere Garanti for Bevarelsen af sin Nationalitet".

S. 68m: Glenthøj, Rasmus: *Skilsmissen*, 2012.

S. 70ø: Hemstad, Ruth: "'Skandinaviens geografi'. Lærebokstrid og kartdebatt – alternative nasjonsbyggingsprosjekter 1815–1846", *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* 2 2018, s. 114–132.

S. 70m: Berg, Jens Christian: "Statholder Hannibal Sehesteds Copiebog for Aaret 1646", *Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie*, bind 2, hæfte 3, 1834, fodnote, s. 534–535.

S. 70n: Glenthøj, Rasmus: *Skilsmissen*, 2012.

S. 71ø: Hemstad, Ruth: *Historie og nasjonal identitet: Kampen om fortiden i det dansk-tyske grenseland 1815–1840*, 1996.

S. 72ø: *Nordisk Ugeskrift* 1, 1837, s. 6. Originalt citat: "Norden hedder vårt Fosterland! / O hvad klinger dog sødere? / Svenske, norske og danske Mand / Er i Ånden jo Brødre! / Skjaldene har med mægtig Hånd / Fordommens Grændser flyttet, / Virket fuld fast hint ædle Bånd, / Først af Margrete knyttet".

S. 72m: *Brage og Idun*, 1, 1839, s.12.

S. 73ø: Grundtvig publicerede sin artikkel "Om Nordens videnskabelige Forening" i *Brage og Idun* i 1839. Se også Hemstad, Ruth: *Fra Indian Summer til nordisk vinter. Skandinavisk samarbeid, skandinavisme og unionsoppløsningen*, 2008.

S. 73ø: *Beretning om Studentertoget til Upsala*, 1844. Originalt citat: "Man skilte Skandinavien/ I tre ulike Dele, / Men Kunst og Videnskab igjen / Forbandt dem i eet Hele!".

S. 73m: Se Ekman, Kari Haarder: "*Mitt hems gränser vidgades*". *En studie i den kulturella skandinavismen under 1800-talet*, 2010.

S. 74m: *Fædrelandet*, 13. juni 1843, nr. 1263.

S. 74m: Jørgensen, Harald: *Trykkefrihedsspørgsmaalet i Danmark 1799–1848. Et Bidrag til en Karakteristik af den danske Enevælde i Frederik VI's og Christian VIII's Tid*, 1944.

S. 74n: Becker-Christensen, Henrik: *Skandinaviske Drømme og politiske realiteter: den politiske skandinavisme i Danmark 1830–1850*, 1981.

S. 75ø: Hemstad, Ruth: "I Tidens fylde". *Skandinavister, publisister og transnasjonale tidsskrifter*, i Bjarkøy, Asta M.B., Nøding, Aina, Hemstad, Ruth og Rønning, Anne Birgitte (red.), *Litterære verdensborgere. Norsk bokhistorie – transnasjonale perspektiver 1519–1850*, 2019.

S. 75n: *Berättelse om Studenttågen till Lund och Köpenhamn sommaren 1845*, 1846, s. 104.

S. 76ø: Daa, Ludvig Kr., *Granskeren*, 1843, s. 455. Originalt citat: ”livligere Samfærsel kan ikke andet en gjøre vor Literatur godt” og ”Skandinaviske Bestræbelser”.

S. 76n: ”Den skandinaviske Ide”, *Morgenbladet*, 28. september 1844. Originalt citat: ”Dersom Norge ikke i denne Henseende kan hæve sig til en passende Rang ligeoverfor Nabostaterne, da kunde det vel være at befrygte, at, under en tilkommende skandinavisk Forening, især Danmark vilde hævde det gamle Supremati; - eller rettere, selv uden en Forening, vilde Danskerne dog dominere os igrunden.”

S. 77ø: *Studentbladet*, nr. 42–43, 17. oktober 1846.

S. 77n: *Studentbladet*, nr. 42–43, 17. oktober 1846. Originalt citat: ”Hvad er ’Schleswig-Holstein’ for et Land? / Den Stat er endnu kun en Paddehat; / men lyster at blive et Træ. / Den op er skudt paa en eneste Nat; / Men lader alt Bladene see.”

S. 78ø: Wergeland, Henrik: *Normandens Katechisme*, 2. udg. 1845. Originalt citat: ”Hvor ligger det berømte Land Scandinavien? / Jeg stirrer hvad jeg kan igjennem Luftens Blaanen; / thi ligger det etsteds, det ligger nok i Maanen”.

S. 78n: *Beretning om Studenternes nordiske Høitid den 13de Januar 1846*, s. 10-11. Originalt citat: ” ”Denne Aften er i Norden indviet til et stort Tilbageblik [...] Men i dette Mindets Fjernsyn optræder Norge ei som den Ringeste af de Tre”.

S. 79m: Glenthøj, Rasmus og Ottosen, Morten Nordhagen: *Union eller undergang. Kampen for et forenet Skandinavien*, 2021.

S. 79n: Ibsen, Henrik: *Dikte*, København 1871. Originalt citat: ”Det Ord, der flød, som om det kom / Fra Hjertet lige hid, / Det var da kun en Fraseflom, – / Og nu er Tørkens Tid!”

S. 80m: Den følgende del bygger på Hemstad, Ruth: *Fra Indian Summer til nordisk vinter. Skandinavisk samarbeid, skandinavismen og unionsopløsningen*, 2008.

S. 81ø: Hemstad, Ruth: *Fra Indian Summer til nordisk vinter*, s. 87-127.

S. 82n: Hemstad, Ruth: *Fra Indian Summer til nordisk vinter*, s. 318. Se også brev fra Anna Sandström til Otto Anderssen, 3. september 1912, Anna Sandströms arkiv, Universitetsbiblioteket, Stockholm. Originalt citat: ”Att danskarna, som *ingen nytta* hade av det hela, hade skrattat och applåderat, sårade oss nästan mer än den norska förolämpningen.”

S. 83m: Günther, Ernst: *Minnen. Från ministertiden i Köpenhamn åren 1908-1914*, 1923, s. 14.

S. 83n: Olrik, Hans: “Oscar Montelius som Nordisk Tidskrifts redaktör og som Danmarks ven. Personlige minder”, *Nordisk Tidskrift för vetenskap, konst och industri*, 1922, s. 80.

S. 84m: Brev fra Vilh. Thomsen til Sopus Bugge, København 23. desember 1905. Sophus Bugges brevsamling, Nasjonalbiblioteket. Hemstad, Ruth: *Fra Indian Summer*, 2008, s. 365. Originalt citat: ”Med største sympathi har vi danske fulgt alt hvad der er sket i Norge i det nu snart forløbne år. Vi håbe inderligt, at det må blive til sand lykke både for Norge og for hele Norden. Også vi danske har en levende følelse af at vore to nationer dermed atter ligesom er

blevne knyttede fastere sammen. Maaske nu også Sverige efterhanden opgive den uvilje, man der har fattet mod Danmark ligesåvel som mod Norge – det første dog i virkeligheden aldeles uretfærdigt.”

S. 84n: ”Vrede Nordmænd”, *Jyllandsposten*, 26. januar 1905.

S. 85ø: ”Vrede Nordmænd”, *Jyllandsposten*, 26. januar 1905. Originale citater: ”Relationer, som endnu den Dag i Dag findes i stort Tal mellem Norge og Danmark” og ”til det Yderste gaaende Hævdelse af norsk Nationalitets Selvstændighed”.

S. 85n: “Norge og Norden”, *Verdens Gang*, 15. januar 1905. Hemstad, Ruth: ”1905 – kulturunionens opløsning?”, i Glenthøj, Rasmus (red.), *Mellem brødre*, 2016.

S. 86ø: ”Vrede Nordmænd”, *Jyllandsposten*, 26. januar 1905. Originale citater: ”Relationer, som endnu den Dag i Dag findes i stort Tal mellem Norge og Danmark” og ”til det Yderste gaaende Hævdelse af norsk Nationalitets Selvstændighed”.

S. 86m: Koht, Halfdan: ”Tillit i Norden”, *Samtiden* 1906.

S. 86n: Troels-Lund, Troels: *De tre nordiske Brødrefolk*, 1906, s. 57. Originalt citat: ”De nordiske Folks Forening bestaaer i enig Samvirken mellem tre frie, af hinanden uafhængige Folk, der stræbe mod samme Maal”.

S. 87ø: Sars, Ernst: ”Unionsopløsningen og skandinavismen”, *Samtiden* 1906. Originalt citat: ”Vi bør være venner og gode naboer, men et hovedvilkaar herfor vil det være, at gjærderne, som skiller vore eiendomme, blir holdt i forsvarlig god stand”.

S. 87m: Den følgende del bygger på Hemstad, Ruth: ”1905 – kulturunionens opløsning? ”, i Glenthøj, Rasmus (red.), *Mellem brødre*, s. 148-161.

S. 87n: Fulsås, Narve: ”Litterær nasjonalisering. Korleis dansk-norsk litteratur blei norsk”, i Bjarkøy, Aasta M.B.; Nøding, Aina; Hemstad, Ruth og Rønning, Anne Birgitte (red.), *Litterære verdensborgere. Norsk bokhistorie – transnasjonale perspektiver 1519–1850*, 2019, s. 405–427.

S. 88ø: Tveterås, Harald. *Den norske boghandels historie*, bind 4, 1996.

S. 88m: Grieg, Harald: *Hjem til Norge: et kapitel av ”en forleggers erindringer”*, 1949, s. 34, Hemstad, ”1905 – kulturunionens opløsning? ”, 2016.

S. 88m: Tveterås, *Den norske boghandels historie*, bind 4, 1996, s. 76-79.

S. 89ø: Grieg, Harald: *Hjem til Norge*, 1949, s. 43.

S. 89m: Grieg, Harald: *Hjem til Norge*, 1949, s. 44.

S. 89n: Grieg, Harald: *Hjem til Norge*, 1949, s. 43, 47.

S. 90ø: Hemstad, Ruth: ”1905 – kulturunionens opløsning? ”, 2016.

S. 90n: Hemstad, Ruth: ”1905 – kulturunionens opløsning? ”, 2016.

S. 91ø: Arkivet blev i forbindelse med 200-års jubilæet for den norske grundlov digitaliseret og er nu tilgængelig uafhængig af landegrænser.

<https://www.arkivverket.no/arkivverket/Tema/1814/Christian-Frederiks-arkiv>

S. 91m: Berlin, Knud: *Danmarks ret til Grønland. En udredning af Grønlands, Islands og Færøernes stilling til Norge og Danmark før og nu*, 1932.

S. 91n: Blom, Ida: *Kampen om Eirik Raudes land: pressgruppetilstand i grønlandsspørmålet 1921-1931*, 1973.

S. 92m: Blom, Ida: *Kampen om Eirik Raudes land*, 1973.

S. 92m: Koht, Halfdan: "Tillit i Norden", *Samtiden* 1906.

S. 92n: Hemstad, Ruth: "Promoting Norden and Nordic Cooperation in the 1930's", i Norén, Fredrik, Stjernholm, Emil og Thomson, C. Claire (red.), *Nordic Media Histories of Propaganda and Persuasion*, 2022.

S. 94m: *Norges Handels- og Sjøfartstidende* 1936, Hemstad, Ruth, "Promoting Norden and Nordic Cooperation in the 1930's", 2022. Originalt citat: "folkenes virksomhet som ikke har sitt nordiske samarbeide organisert".

S. 94n: Hemstad, Ruth: "Promoting Norden and Nordic Cooperation in the 1930's", 2022.

S. 95m: "Et enigt Norden i et uenigt Europa", *Jyllands-Posten*, 27 oktober, 1936. Hemstad, Ruth: "Promoting Norden and Nordic Cooperation in the 1930's", 2022.

S. 96ø: "Nordisk Dag. Taler av de nordiske statsoverhoder", NRK's radioudsendelse 27. oktober 1936 (urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_dra_1994-12032P.)

S. 96m: Hemstad, Ruth: "Promoting Norden and Nordic Cooperation in the 1930's", 2022.

S. 96n: "Rettferd i Nord!", *ABC*, 29. oktober 1936, nr. 43. Originalt citat: "gammel inngrodd skepsis mot all skandinavisk – eller nordisk som det nu heter med et videre begrep – samrøring, en skepsis som har dannet sig ut fra slekters og århundrers bitre erfaring".

S. 99n: "Fra brun til berømt", *A-magasinet*, 6. januar 2023, s. 8. Originale citater: "Norden må holde sammen for sitt livs skyld, og det nordiske samhold må bli et eksempel til lærdom om at fred og forståelse mellom folkene er det beste".